

Technika v pohybu kurz 4.1 Pohyb kolem nás

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ.1.07/1.3.00/48.0121

Cíle kurzu

Kurz přináší pedagogům mateřských škol vhled do problematiky globálních témat. Během kurzu se skrze příběhy dětí ze tří kontinentů seznámíme s jejich každodenní rutinou. Tematicky se zaměříme na tyto oblasti života: voda, jídlo, odpady, dále na životní cyklus věcí a možnosti, jak nakládat s odpadem. Kurz pedagogům nabízí konkrétní aktivity globálního rozvojového vzdělávání vhodné do prostředí mateřských školek.

Absolvováním semináře získá pedagogický pracovník tyto kompetence: znalost konkrétních aktivit vhodných pro globální rozvojové vzdělávání v předškolním věku; schopnost práce s příběhem; schopnost analýzy podobností a rozdílů života dětí u nás a v zemích globálního Jihu; znalost základních informací o vybraných globálních problémech a schopnost s těmito informacemi pracovat ve výuce; dovednost vytváření nových věcí z odpadního materiálu a znalost jejich využití ve výuce.

Osnova kurzu

ČAS	Podrobný přehled témat výuky	Forma/metody
45'	<ul style="list-style-type: none"> - vzájemné seznámení lektorů a účastníků - představení účastníků pomocí aktivity s fotkami - propojování fotek s příběhy dětí z celého světa - píseň „Ententýna mandolína“	komunitní kruh, práce ve skupinách, práce s textem a obrazovým materiálem, píseň
45'	<p>Afrika</p> <ul style="list-style-type: none"> - příběh Serafíny a mapa světa - pozdrav „Jambo“ - názorná ukázka spotřeby vody v Africe a u nás, možnosti obstarávání vody, tipy na šetření vodou - říkanka „Simama kaa“	práce s příběhem a mapou světa, píseň, názorná ukázka, diskuze, didaktická hra o spotřebě vody
60'	<p>Asie</p> <ul style="list-style-type: none"> - příběh Bana a mapa světa - ranní rozcvička s říkankou - vaření jarních závitků - výroba vietnamského klobouku nón lá	práce s příběhem a mapou světa, pohybová aktivita, vaření a ochutnávka asijského jídla, výtvarná činnost
50'	<p>Jižní Amerika</p> <ul style="list-style-type: none"> - příběh Eduarda a mapa světa - indiánská píseň - odpadová hmatka, nakládání s odpady, třídění odpadu - 3R – reduce, reuse, recycle - výroba kastanět z odpadu	práce s příběhem a mapou světa, píseň, smyslová hádanka, výklad o odpadech, výtvarná činnost
40'	<ul style="list-style-type: none"> - sdílení zkušeností ze školek ze světa - rozprava nad možnostmi uplatnění GRV v předškolní výchově - reflexe a zpětná vazba od účastníků kurzu	prezentace fotek, individuální reflexe, komunitní kruh, diskuze

PROPOJENÍ TÉMATU S REÁLNÝM SVĚTEM ANEB PROČ SE TÍM VLASTNĚ ZABÝVAT?

Dnešní svět je nesmírně složitým systémem plným vzájemných vazeb, který se přirozeně neustále vyvíjí a proměňuje. Je snad nadlidským úkolem mu plně porozumět, a v šakměli bychom být schopni se v dnešním světě orientovat. Moderní člověk by měl být schopen kriticky přistupovat k informacím, adekvátně hodnotit situace, v nichž se nachází, a na děje okolo sebe si utvářet svůj názor. Aby se člověk mohl plnohodnotně zapojit do globální společnosti a podílet se na jejím tvoření, musí být schopen vyjádřit své názory a postoje, brát za ně na sebe odpovědnost a být aktivním občanem, který vědomě utváří své okolí a směřuje svůj život. Dnešní člověk by si měl být vědom globální odpovědnosti, kterou svým životem nese.

Vše je propojeno se vším. Svým jednáním ovlivňujeme běh života na opačné straně zeměkoule a stejně tak jiní lidé na jiném místě ovlivňují naše životy tady v České republice.

K osvojování si takových kompetencí nám v ČR pomáhá globální rozvojové vzdělávání (známé pod zkratkou GRV). Prostřednictvím specifických témat a metod pomáhá lidem vytvořit si bližší vztah k přírodě a ostatním lidem na planetě, rozvíjí systémové myšlení a podporuje osobnostní rozvoj jednotlivce. Chceme-li žít v prosperující, otevřené, svobodné společnosti založené na hlubokých lidských hodnotách, je potřeba rozvíjet patřičné kompetence i u těch nejmenších dětí. To oni budou žít ve světě, který my nyní utváříme.

Poznámky:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PŘÍBĚHY DĚTÍ – PRŮVODCŮ

Afrika: Serafina

Jambo! Jmenuju se Serafina a jsou mi 4 roky. Bydlím ve vesnici Mahango v africké zemi Tanzanii. Mám dva starší sourozence – sestřičku Felestu a bratříčka Jerryho. Nejvíc času trávím se svou maminkou a s ostatními dětmi z vesnice.

Moje maminka pracuje ve školce jako kuchařka a vychovatelka. Chodím tam s ní každý den. Předtím, než jdeme ráno do školky, ji čeká několik úkolů. Když vstanu, maminka už je vzhůru a chystá celé rodině snídani. Většinou máme vařenou rýži ze včerejška nebo kaši uji [udží] a sladký čaj. Kaše je moje neoblíbenější jídlo. Po snídani jdu se sestřičkou a maminkou pro vodu k nedaleké studni. Mám svůj malý barel, který nosím na hlavě. Maminka se sestrou unesou mnohem více vody než já. Však až budu větší, taky unesu více vody.

Na jeden den naší rodině stačí dva velké a jeden malý barel vody, dohromady asi 40 litrů. Z nanošené vody maminka uvaří jídlo na celý den, umyje nádobí a poklidí v domě. K pití ale používáme vodu z jiné studny, která je daleko, až ve vedlejší vesnici. Pro pitnou vodu jezdí jednou týdně tatínek na kole. Musíme s vodou hodně šetřit.

Ve školce pomáhám mamince vařit nebo si hraju s ostatními dětmi. Nejvíc mě baví hry s písničkami. Odpoledne po školce chodím s maminkou na místní trh nakupovat čerstvé ovoce a zeleninu. Nejradši mám takové malé banánky, jsou hodně sladké.

Na večeri už je doma celá rodina. Po večeri se jdu umýt – myju se v latoru, ve vodě, kterou jsem ráno s maminkou a sestrou nanosila. Moc jí už nezbývá, tak musím vodou šetřit. Každý večer nám tatínek vypráví příběhy a pohádky našeho kmene, které ho naučili jeho rodiče. Mám svůj život v Mahangu moc ráda.

Autorka obrázku:
Bc. Veronika Ambrozyová,
2014.

Asie: Ban

Jsem Ban a je mi 5 roků. Bydlím v městečku Sapa v asijské zemi Vietnam. Bydlím s rodiči a babičkou a mám jednoho o rok staršího brášku Pina. Každé ráno ještě před snídaní chodíme s celou rodinou cvičit ven. Maminka s babičkou pak připravují snídani. Na snídani si dávám hustou kuřecí polévku, ta mi vždycky dodá spoustu energie na celý den.

Moje maminka vyrábí okrasné dečky, které pak prodává na trhu turistům. Babička jí s tím někdy pomáhá, většinou se ale stará o mě s bráchou nebo chodí s tatínkem na pole. Můj táta pracuje na rýžovém poli. Je to náročná práce, ale aspoň máme dost rýže, sklízíme úrodu 2x za rok. Na pole si sebou táta vždy bere svůj „nón lá“. Je to klobouk z rákosy, který ho chrání před sluncem i deštěm.

Většinu dne trávím s Pinem a ostatními dětmi z vesnice. Rádi chodíme na trh, kde prodává i moje maminka. Líbí se nám ty barevné stánky s hezky narovnaným zbožím. Nejčastěji obdivujeme různé druhy sladkého šťavnatého ovoce, nebo chodíme na „čichanou“ ke stánku s kořením. Na trhu taky potkávám spoustu turistů. Snažím se od nich pochytit něco anglicky a zdravím je „Hello“. Rodiče mi totiž pořád říkají, že angličtina je důležitý jazyk, kterým se domluvíme po celém světě.

Mám rád oslavy. Největším svátkem u nás ve Vietnamu je konec roku a začátek nového. Slyšel jsem, že se to hodně podobá vašemu svátku, který nazýváte Vánoce. My taky zdobíme stromček, ale listnatý, mandarinkovník. Vždycky se těším, až se seje celá rodina a napeče se spousta dobrot. Já mám nejradši jarní závitky. Je to taková směs zeleniny a masa zamotaná v rýžovém papíru. Mňam! Až se mi sbíhají sliny.

Zdroj obrázku:
archív Mgr. Heleny
Nováčkové, 2014

Poznámky:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jižní Amerika: Eduardo

Jmenuji se Eduardo a je mi 8 let. Bydlím se svou maminkou, otcem a sestrami v Jižní Americe v zemi jménem Brazílie. Jsem z velkého města, Ria de Janeiro, ale náš dům je maličký. Sotva se tam všichni vejde, když jdeme spát. Bydlím totiž v chudé čtvrti města a moji rodiče mají peněz tak akorát, abychom se užívali.

Ráno vstávám brzo, před školou si ještě dodělávám domácí úkoly. Po snídani jdu s kamarády, co bydlí vedle nás, do školy. Nemáme to daleko, asi půl hodiny pěšky. Ve škole mě to docela baví, ale moc mi nejdou počty. Odpoledne se už vždycky těším domů na oběd. Většinou máme fazole s rýží nebo sladkými bramborami a k tomu vždycky nějaké ovoce. Nemáme vlastní zahradu, ale nedaleko od naší čtvrti je les, kde toho spousta roste. Nejraději tam trhám avokádo.

Moje maminka je doma a stará se o moje mladší sestry a o domácnost. Tatínek pracuje na skládce, kde sbírá různé druhy odpadu a ručně je třídí. Není to zrovna nejlepší práce, ale v okolí je těžké sehnat jinou práci. Po škole někdy chodím za tatínkem na skládku a pomáhám mu se sběrem odpadků. Sbírám plasty, ty jsou lehké. Moc mě to ale nebaví.

Radši si chodím po škole hrát s kamarády ven. Nikdy se nenudíme, vždycky si nějakou zábavu najdeme. Chodíme na nedalekou pláž sbírat kokosy, nebo si tam vyrábíme vlastní hračky z odpadu. Nejlepší je hra se starou pneumatikou. Tu popoháníme klackem s kusem plastové lahve a závodíme, kdo doběhne bez pádu nejdál. Když venku potkáme holky, sedneme si do kroužku a povídáme si příběhy nebo zpíváme písničky, které nás naučili naši indiánští prarodiče.

Zdroj obrázku:
archív Mgr. Heleny
Nováčkové, 2014

ÚVODNÍ AKTIVITY

Hra: Jak velký je svět?

Časová náročnost

15-20 minut

Pomůcky

Mapa světa, obrázek školky, případně hudební nástroj.

Motivace

„Dnes se podíváme do světa! Už jste někdo někdy byl ve světě?“

„Co potřebujeme, abychom se ve světě neztratili?“ -> mapu.

„Jak se do toho světa dostaneme? Potřebujeme nějaký dopravní prostředek! A co si vezmeme s sebou? Svačinu? Deštník? Kamarády?“

„A aby nám cesta rychle utekla, naučíme se cestovatelskou písničku.“

Popis hry / pravidla

Na zem si rozložíme mapu světa a posadíme se s dětmi okolo ní. Řekneme si, že dnes se vydáme společně do světa. Povídáme si s dětmi o světě – viz otázky v motivaci. Pak se podíváme na mapu a zeptáme se dětí, jestli někdo ví, kde leží naše Česká republika. Ukážeme si to a na Českou republiku nalepíme papírek s obrázkem školky. Pokud ještě děti udrží pozornost, můžeme jim ukázat a pojmenovat jednotlivé kontinenty (vhodné pro předškoláky). Mapu necháme vyvěšenou ve třídě. Dále s dětmi vymýšlíme možnosti, jak se do toho světa dostaneme. Každý dopravní prostředek, který řeknou, společně ztvárníme, např. letadlo – rozpažíme ruce a „létáme“ po třídě. Po chvíli si vybereme ten dopravní prostředek, který je nám nejbližší. Osvědčený je létající balón, do kterého nejdříve musíme vlézt, přidat teplý vzduch hořákem, odhodit nadbytečné pytle a taky odvázat od země. Všechny úkony s dětmi přehráváme. Podobně lze využít jakýkoliv jiný dopravní prostředek.

Nakonec, aby nám cesta dobře utíkala, se naučíme cestovatelskou písničku „Ententýna“. Můžeme zpěv doprovázet hrou na kytaru nebo klavír.

Poznámky:.....

Aby cesta dobře ubíhala, naučíme se písničku.

Ententýna

Lenka Pospíšilová

Rázně

Ententýna, mandolína, pojedeme do Kolína.

Housle, basa, trumpeta, pojedeme do světa.

**2. Ententýna, mandolína,
nikdo nejsme kůže líná.
Housle, basa, klarinet,
objedeme celý svět.**

**3. Ententýna, mandolína,
napijem se spolu vína.
Housle, basa, pikola,
hopsa hejsa dokola.**

Propojení s tématem

Aktivita slouží k uvědomění si, že svět je veliký a je složený z mnoha kontinentů a států. Děti se zároveň dostanou do kontaktu s mapou a už v raném věku se učí poznat, kde se nachází Česká republika, případně světové kontinenty (předškoláci). S touto kompetencí mívají děti a mládež školního věku velké problémy, jelikož se s mapami ve výuce téměř nepracuje.

Použitá literatura a zdroje obrázků

POSPÍŠILOVÁ, Lenka. *Housle, basa, trumpeta, pojedeme do světa: Afrika*. Praha: Lenka Pospíšilová - Hrajeto, 2011. ISMN 979-0-9004026-0-8.

Hra: Můj běžný den

Časová náročnost

10-20 minut

Pomůcky

Příběhy dětí-průvodců, fotografie dětí-průvodců, případně pomůcky nutné k promítání fotek (dataprojektor, notebook), polštářky na sezení.

Motivace

Po příjezdu na vybraný kontinent jsme potkali našeho kamaráda-průvodce. Pojdme si poslechnout jeho příběh! Celá aktivita slouží jako motivace pro daný výukový blok.

Popis hry / pravidla

Vyprávíme dětem příběh vybraného dítěte-průvodce (Serafina, Ban nebo Eduardo). Vyprávět příběh můžeme několika způsoby:

1. Snění: Necháme děti, aby si lehly, našly si pohodlnou polohu a zavřely oči. Doporučujeme použít malé polštářky na sezení/ležení. Pomalu jim převyprávíme příběh dítěte. Až děti otevrou oči, společně si zopakujeme, co jsme v příběhu slyšeli. Můžeme se děti také zeptat, co si představovaly. Nakonec dětem ukážeme fotografie života dítěte-průvodce.

Poznámky:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Vyprávění s fotkami: Děti usadíme pohodlně do půlkruhu a vyprávíme jim příběh vybraného dítěte-průvodce. Vyprávění prokládáme fotkami, které příběh ilustrují. Fotky můžeme mít tištěné a pokládat je na zem do půlkruhu (ale pozor, děti mohou ztrácet pozornost a spíše se věnovat zkoumání fotek na zemi), nebo je můžeme promítat (tato varianta je vhodnější, všechny děti dobře vidí fotky). Nakonec s dětmi zopakujeme, co v příběhu slyšely.

Vytištěnou fotku dítěte-průvodce přilepíme na mapu na kontinent, odkud pochází. K fotce a mapě doporučujeme se v průběhu vracet, upevňuje to základní schopnosti dětí orientace v mapě.

Pokud děti ještě udrží pozornost, můžeme si s nimi povídat o jejich běžném dnu. Zeptáme se, co dělají ráno po probuzení, jaké jídlo většinou snídají, jak si hrají ve školce a co dělají pak odpoledne a večer. Vybereme takové otázky, abychom na ně znali i odpověď našeho dítěte-průvodce. Po každé otázce se dětí ptáme, jak to má náš kamarád, jehož příběh jsme teď slyšeli, a odpovědi dětí a průvodce srovnáme.

Propojení s tématem

Aktivita umožňuje ztotožnit se s příběhem dítěte z jiné kultury, jiného kontinentu, pomáhá nám vytvořit vazbu mezi dětmi a dětmi-průvodci. V předškolní výchově je využití příběhu v GRV a MV vhodnou metodou vedoucí k prevenci předsudkového chování v budoucnu.

AFRIKA - SERAFINA

Hra: Jambo, vítej v Africe

Časová náročnost

5 minut

Pomůcky

Žádné, případně hudební přehrávač.

Motivace

„Konečně jsme na místě, dorazili jsme do Afriky. Potkali jsme zde holčičku jménem Serafina, jejíž příběh už známe, teď by bylo dobré seznámit se přímo s ní! Jak se zdraví děti v Africe/Tanzanii? Nemluví česky, používají jazyk svahilštinu.“

Popis hry

Řekneme dětem, že základním pozdravem mezi dětmi v Africe/Tanzanii je „jambo“ [d'ambo/džambo], znamená ahoj ve svahilštině, místním jazyce. Když se zdravíme, podáváme si ruce. Necháme děti chodit v hloučku a zdravít se mezi sebou. Měl by se pozdravit každý s každým.

2. varianta hry: Na pozadí pustíme píseň „Jambo bwana“ (lze snadno najít na youtube.com) a děti na ni tancují a pohybují se prostorem. Když písničku zastavíme, děti se musí pozdravit „jambo“ s ostatními dětmi okolo.

Propojení s tématem

Jambo [d'ambo/džambo] je základní pozdrav ve svahilštině. Znamená něco jako „ahoj“. Správně by se měly používat tvary „hujambo“ (zdraví první) a „sijambo“ (odpověď), zkráceninu „jambo“ používají hlavně turisté. Je to pozdrav užívaný mezi dětmi nebo přáteli, svahilština má mnoho dalších pozdravů pro různé příležitosti. Svahilština je jedním z jazyků, kterými se mluví v Tanzanii, Keni a Ugandě.

Hra: Není voda jako voda

Časová náročnost

Vnitřní varianta: 20 minut

Venkovní varianta: 35 minut

Pomůcky

Břemena symbolizující nošení vody, případně malé barely na vodu, kýble svodou.

Motivace

„Serafina nám při vyprávění svého příběhu říkala, že většinu dne tráví s maminkou a že jí pomáhá se spoustou věcí. Pamatujete si, s čím Serafina pomáhá mamince? A s čím pomáháte doma rodičům vy?“ Více viz Příběh Serafiny v úvodu metodiky. „Serafina nám řekla, že ráno musí nosit domů vodu ze studny. Jak tu vodu nosí?“

„Proč musí nosit vodu ze studny? Nosíte doma také vodu ze studny?“

„Pojďme si nyní zkusit, jaké to je nosit vodu ze studny. Serafina nás to naučí.“

Popis hry

Nejprve si s dětmi povídáme o tom, s jakými úkoly pomáháme doma rodičům a s čím pomáhá mamince Serafina v Africe. Pomocí návodných otázek se dostaneme až k otázce získávání vody a povídáme si o tom.

Vnitřní varianta: Děti rozdělíme na skupinky po 5-6 dětech, aby aktivita probíhala rychleji. Vyznačíme trasu ke studni, kterou umístíme na druhý konec místnosti. Každá skupinka dostane stejně těžké břemeno – ideálně malé barely na vodu naplněné vodou, v nouzi lze použít i polštář nebo sedací kostku. Vždy jedno dítě z každé skupiny vyrazí na trasu, břemeno nese na hlavě. U studny musí napumpovat vodu, břemeno položí na

Poznámky:.....

zem a udělá 10 dřepů. Pak si na hlavu dá břemeno a nese jej zpět do skupiny. Takto se vystřídají všechny děti.

Venkovní varianta: Jako břemeno používáme malé barely na vodu nebo uzavíratelné větší plastové misky. Na stanovišti u studny i u jednotlivých skupin máme nachystané kýble s vodou. Aktivita probíhá stejně jako uvnitř, akorát nyní děti opravdu nabírají do barelů vodu a pak ji shromažďují v kýblu svojí skupinky.

Nakonec si s dětmi povídáme, jaké to bylo nosit vodu na hlavě, jestli je něco bolelo a jestli by si dokázali představit takto chodit pro vodu každý den. Shrneme příběh Serafíny, která nyní pro vodu chodit musí, ale věří, že za pár let bude mít taky vodu z kohoutku.

Autorka obrázků: Bc. Veronika Ambrozyová, 2014.

Měli byste vědět

- Voda je nevyčerpatelný zdroj, ale na planetě je rozdělena nerovnoměrně.
- Asi 783 miliónů lidí dnes žije bez přístupu k pitné vodě, což je každý devátý člověk.

- Voda může být pro lidi nedostupná jak fyzicky (reálný nedostatek), tak ekonomicky (vysoká cena).
- Hlavní příčiny nedostupnosti vody: (1) změny klimatu a místního životního prostředí, (2) populační růst, (3) neexistující vodovodní infrastruktura, (4) špatné hospodaření se zdroji pitné vody (nedostatečná sanitace, znečištění průmyslovými či zemědělskými odpady, alokace pitné vody do zemědělství).
- Nedostatkem pitné vody jsou nejvíce postiženy oblasti v Severní a Subsaharské Africe a na Blízkém východě. Nejhorší je situace v Africkém rohu (Somálsko, Eritrea, Džibutsko, Etiopie), kde lidé chodí pro vodu i k 10 km vzdálenému zdroji.
- V Tanzanii je situace lepší, tamní vláda v současnosti investuje finance do vybudování potřebné infrastruktury.

Použitá literatura a zdroje

AMBROZYOVÁ, Veronika. Využití prvků environmentální výchovy v globálním rozvojovém vzdělávání v České Republice. 2012. Bakalářská práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI.

HRONOVÁ, Tereza, Marie HOKROVÁ a Kateřina GABRIELOVÁ. Cena vody. Praha: Člověk v tísni, o. p. s., 2012.

Pokus: Kolik vody je třeba?

Časová náročnost

30-40 minut

Pomůcky

Kýble s vodou, stopky, odměrka, pracovní listy pro každé dítě, pastelky.

Motivace

„K čemu potřebujeme vodu? Na co všechno ji používáme?“
 „Čistá dobrá voda je pro mnoho lidí vzácná. Už víme, že Serafína doma nemá vodovodní kohoutek, vodu nosí ze studny a pro tu pitnou jezdí tatínek každý týden do vedlejší vesnice. Proto musí s vodou hodně šetřit. Šetřit s vodou bychom ale měli také my doma. Šetříte děti s vodou? Jak si čistíte zuby?“
 „Necháváte vodu puštěnou nebo ji zastavujete? Jak umývá maminka nádobí?“

Podíváme se teď na to, kolik vody spotřebujeme doma, a kde bychom mohli vodu ušetřit.“

Popis aktivity

Povídáme si s dětmi o tom, proč je voda důležitá a k čemu ji potřebujeme. Vyjmenováváme s dětmi jednotlivé činnosti, kde je potřeba voda (čištění zubů, umývání rukou, pití, příprava jídla, koupání, mytí podlahy, malování štětcem, praní, splachování, ...), a zároveň je pantomimicky ukazujeme.

Poznámky:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

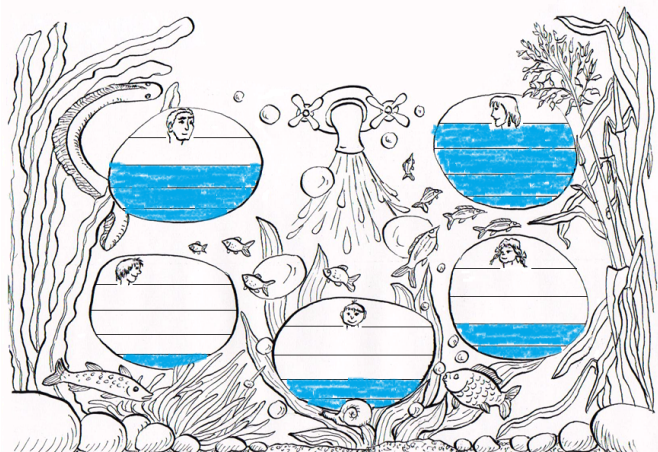
Nachystáme si kýble s vodou – jeden s 5 litry, a dva s 10 litry. Kýbl s 5 litry nám symbolizuje množství vody, ve kterém se Serafina musí umýt a ze kterého by jí měla zůstat voda i na vyčištění zubů. Zbývající dva desetilitrové kýble symbolizují množství vody, které protečou úspornou sprchou za 3 minuty.

Zeptáme se dětí, jestli se někdy myly v neckách nebo jen tak v lavoru a kolik vody spotřebovaly – hodně nebo málo. Pak jim představíme srovnání množství vody, ve kterém se myje Serafina a ve kterém oni. Můžeme u toho na prstech počítat do pěti a pak do deseti, děti si ještě lépe uvědomí ten rozdíl. Pětilitrový kýbl můžeme také přirovnat k jednomu průměrnému spláchnutí na záchodě nebo k množství vody potřebné na uvaření hlavního jídla pro celou rodinu.

Serafina musí vodou šetřit, ale stejně tak bychom měli vodou šetřit my. Podíváme se nyní na to, jak si děti čistí zuby. Vezme děti do koupelny a jednu minutu necháme téct kohoutek. Vodu zachytáváme do kýble. Nasbírané množství vody odměříme a zjistíme, kolik vody během té minuty proteklo jen tak. Množství srovnáme s 5 litry, které Serafině stačí na celou večerní hygienu. Děti upozorníme, že je velmi důležité zastavovat vodovodní kohoutek při čištění zubů.

Na závěr pokusu dětem dáme pracovní listy se studánkami. Každý člen rodiny tam má jednu studánku, děti postupně vybarvují jednotlivé členy rodiny podle spotřeby vody. Každá studánka má pět částí, které se vybarvují následovně od spodu:

1. čištění zubů u zavřeného kohoutku – 1 dílek
2. čištění zubů u otevřeného kohoutku – 2 dílky
3. rychlé sprchování – 1 dílek
4. dlouhé sprchování – 2 dílky
5. vaření – 1 dílek
6. koupání ve vaně – 3 dílky

Po vybarvení se podíváme, kdo v rodině spotřebovává nejvíce vody, a zopakujeme si, jak můžeme vodou šetřit. Aktivita je poměrně náročná, pracovní listy doporučujeme použít jen s předškolními dětmi, mladší je mohou použít jako omalovánku.

Úkol pro účastníky

Spočítejte spotřebu vody své vlastní rodiny a zhodnoťte, jestli vodou plýtváte nebo ne. Vyzkoušejte, jaký je rozdíl ve spotřebě vody, když se koupete a když si dáte sprchu. Při sprchování dejte do vany špunt a na konci sprchování uvidíte, jaký je to rozdíl v porovnání s napuštěnou vanou.

Spočítejte spotřebu vody na vybrané činnosti u vás ve školce (např. mytí rukou, splachování, umývání výtvarných pomůcek) a vymyslete možnosti, jak byste mohli s dětmi ve školce vodou šetřit.

Měli byste vědět

Serafina a její rodina spotřebují denně asi 40-45 litrů vody, většina z toho není pitná voda. Pitná voda se používá výhradně jen na pití.

Podle Světové zdravotnické organizace je minimální spotřeba vody na den na osobu 20 litrů. V těchto 20 litrech je započítána voda na pití a přípravu (rovněž omytí) jídla a voda na základní osobní hygienu. Pro srovnání, průměrná spotřeba vody jednoho Čecha na den je 89,5 litru, člověk žijící v rozvojové zemi spotřebuje za den v průměru asi 10 litrů vody. Nejhůře jsou na tom obyvatelé v Somálsku, kde až 70 % populace nemá přístup k pitné vodě.

Spotřeba vody v domácnosti:

Spláchnutí záchodu (s regulací/bez regulace) = 3 – 6 / 10 l

Sprchování 5 minut (úsporná/neúsporná hadice) = 30 / 80 l

Koupel ve vaně = 100 – 150 l

Kapající kohoutek = 20 – 50 l za den

Mytí nádobí pod tekoucí vodou 10 minut = 20 – 70 l

Jeden cyklus myčky (nová/stará) = 10 / 30 l

Jeden cyklus pračky (nová/stará) = 30 / 90 l

Vaření = 4 – 7 l za den

Čištění zubů při puštěném kohoutku 2 minuty = 18 – 20 l

Mytí automobilu = 200 l

Nejvíce vody spotřebuje každý z nás na mytí. Až 50 % celkové denní spotřeby. Na pomyslné druhé příčce ve spotřebě vody v domácnosti je splachovací záchod, na třetím místě je pračka.

Použitá literatura a zdroje

HRONOVÁ, Tereza, Marie HOKROVÁ a Kateřina GABRIELOVÁ. Cena vody. Praha: Člověk v tísni, o. p. s., 2012.

Spotřeba vody v domácnosti. CenyEnergie.cz [online]. 2010 [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.cenyenergie.cz/spotreba-vody-v-domacnosti-tipy-jak-setrit>

SCHUHOVÁ, Tereza. Tipy, jak snížit spotřebu vody v domácnosti. XBIZON, s. r. o. Nazeleno.cz [online]. 2010 [cit. 2014-12-07]. ISSN: 1803-4160. Dostupné z: <http://www.nazeleno.cz/bydleni/domacnost-tipy-jak-snizit-spotrebu-vody-v-domacnosti.aspx>

ČSÚ: Spotřeba vody v ČR loni dále klesala, cena šla nahoru. In: [Vodárenství.cz](http://www.vodarenstvi.cz) [online]. 2014 [cit. 2014-12-14]. Dostupné z: <http://www.vodarenstvi.cz/clanky/csu-spotreba-vody-v-cr-loni-dale-klesala-cena-sla-nahoru>

Poznámky:.....

Hra: Simama kaa

Časová náročnost

10 minut

Pomůcky

Židle, případně hudební doprovod k písničce.

Motivace

„Serafina má při hře s ostatními dětmi nejraději různé říkanky a písničky. Proto nás chce naučit její nejoblíbenější písničku. Jmenuje se Simama kaa a kromě zpívání se u ní taky pohybuje.“

Popis hry

Nejprve děti naučíme text písničky a jednou si ji společně zazpíváme. Pak se s dětmi postavíme do kruhu s židličkami a budeme se pohybovat podle písně. Až se děti písničku naučí i s pohyby, postupně zrychlujeme tempo.

Pohyby v písničce:

Simama – stojíme a ruce vzpažíme nahoru

Kaa – sedneme si na židli

Ruka – sedíme a poskakujeme jen nohama

Tembea – obejdeme židli z jedné strany

Kimbia – obejdeme židli z druhé strany

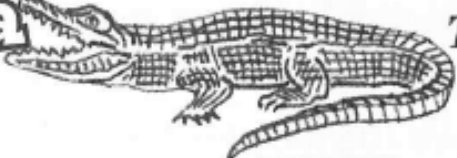
Písničku si můžeme později zopakovat také s vyrobenými odpadovými nástroji.

Propojení s tématem

Africké školství i předškolní výchova mají před sebou mnoho výzev. Předškolní výchova zatím není v afrických zemích na takové úrovni, jako u nás v České republice, mnoho dětí je vychováváno doma svými rodiči a staršími sourozenci. Má to však i své výhody. Děti vyrůstají v daleko užším svazku s rodinou a blízkými kamarády a rodina je tak stále základní hodnotou mnoha afrických společností. Lidové africké písně se zachovávají zejména ústní formou, předávají se z generace na generaci. To významně přispívá k zachování místního kulturního dědictví, které zažívá významnou krizi vlivem globalizace. Mnoho afrických dětí je studnicí všemožných říkanek, básniček a hříček, jelikož si svůj volný čas většinou organizují sami. Volný překlad písně: „simama“ = postav se, „kaa“ = sedni si, „ruka“ = přiskoč, „tembea“ = jdi, „kimbia“ = utíkej.

Použitá literatura a zdroje obrázků

POSPÍŠILOVÁ, Lenka. *Housle, basa, trumpeta, pojedeme do světa: Afrika*. Praha: Lenka Pospíšilová - Hrajeto, 2011. ISMN 979-0-9004026-0-8.

Simama kaa **Tanzanie**

Volně

D

Si - mama kaa, si - mama kaa, ruka ruka ruka si -

A D

mama kaa. Si - kaa. Tem - be-a, kim-bia, tem - be-a, kim

A D

bea, ruka ruka ruka si - mama kaa. Tem kaa

Poznámky:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ASIE - BAN

Hra: Rozcvička na přivítanou

Časová náročnost

10-15 minut

Pomůcky

Žádné.

Motivace

„Přijeli jsme do Asie, do státu Vietnam, kde už na nás čeká Ban. Chtěl by nás naučit, jak se ve Vietnamu zdraví a jak vítají každý nový den.“

Popis hry

Stoupneme si s dětmi do kroužku a vysvětlíme jim, jak se zdraví ve Vietnamu – chytanou se za ruce, mírně se ukloní a usmějí. Pak se děti tímto způsobem pozdraví se svými sousedy. Po pozdravu si můžeme jít zacvičit a přivítat nový den, cvičení doporučujeme zopakovat několikrát.

Propojení s tématem

Ve Vietnamu se běžně zdraví podáním obou rukou a lehkým úklonem. Úklon musí být mírný, je nezdvořilé dotknout se hlavou druhého člověka. Při pozdravu je navíc vhodné se stále mírně usmívat, znamená to, že si druhého člověka ceníme a respektujeme jej. Vietnamci jsou obecně poměrně usměvavý národ, v běžné komunikaci neužívají agresi.

Mnoho Vietnamců všech věkových kategorií každodenně cvičí, většinou ráno před prací nebo školou. Ve Vietnamu se tradičně cvičí taichi, které pochází z Číny, existuje zde i viettaichi, které se vyvinulo z původního čínského taichi. Cvičení, které jsme zvolili pro tuto aktivitu, však vychází z jógy.

Použitá literatura a zdroje obrázků

Jóga pro děti [online]. 2013 [cit. 2014-12-15].

Dostupné z: <http://www.jogadeti.eu>

a) Teď se rovně postavíme a Sluníčko pozdravíme.

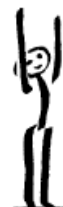
b) Dlaně otoč k Sluníčku,

c) spoj je a dej k srdíčku.

d) Podívej se k nebi vzhůru,

e) skloň se k Zemi, úctu vzdej a chvíli se nehýbej....

f) Nahoru své ruce zdvihni nad hlavou je spoj,

g) dej je dolů k srdci svému, pozdrav Slunce "Ahoj".

Poznámky:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hra: Vůně Asie

Časová náročnost

15-20 minut

Pomůcky

Šátky, pytlíčky s kořením (skořice, kari, hřebíček, česnek), reálné/fotografické ukázky koření, obrázky jídel, do kterých se koření používá.

Motivace

„Ban s bráchou a kamarády rádi chodí na místní trh prozkoumávat stánky s různým zbožím. Nejradši mají barevné stánky s kořením nebo ovocem. S kamarády si hrají na „čichanou“ – snaží se poznat různá koření jen podle čichu. K čemu je nám koření? Na co ho používáme? Znáte nějaké druhy koření?“

Popis hry

V učebně si vytvoříme malé tržiště, na každý stoleček si dáme jedno koření spolu s reálnou ukázkou a obrázkem jídla. Projdeme si s dětmi jedno stanoviště po druhém, necháme každého ke koření přičichnout, prohlédneme si ukázky koření a řekneme si, na co se koření používá. Pak děti posadíme do kolečka, nyní zkusí po čichu poznávat jednotlivá koření. Až si všechny děti přičichnou, společně si řekneme, o jaké koření se jednalo a na jaké jídlo se používá. Na tuto část je lepší mít dětí méně, max. do 15.

Propojení s tématem

Mnoho koření, které dnes používáme v naší české kuchyni, původně pochází ze země Dálného východu. Přesto se česká a asijská kuchyně velmi liší. V Asii se koření používá u nás jen do sladkých pokrmů přidává také do masitých jídel, často se zde kombinují sladko-pálivé chutě a obecně se s množstvím koření příliš nešetří.

Autorka obrázku: Mgr. Helena Nováčková, 2014.

Pokus: Je libo jarní závitky?

Časová náročnost

30-50 minut

Pomůcky

Talířky a jídelní hůlky pro všechny děti, hluboké talíře s vodou, fotografie jarních závitků na promítnutí a potřebná technika, nastříhaná houbička, neuvažené těstoviny.

Ingredience na jarní závitky:

- rýžový papír
- vaječná omeleta
- libové párky
- vietnamské rýžové nudle (mohou být skleněné, nejrychlejší jsou instantní)
- salátová okurka, ledový salát a jakákoliv další zelenina
- vařená rýže
- rybí a sójová omáčka (dětím však většinou nechutnají)

Motivace

„Banova rodina se každý rok schází k oslavě vietnamského nového roku. Stejně jako u nás na Vánoce, i ve Vietnamu se vaří spousta dobrot. Ban má nejraději jarní závitky a chce vás naučit je vařit i jíst.“

Nejprve se ale musíme naučit používat jídelní hůlky.

„Víte děti, čím se jí ve Vietnamu nebo v Číně? Používají vidličku a nůž? Nejčastěji tam lidé jí jídelními hůlkami. Už jste s nimi někdy jedli?“

Popis aktivity

1. Rozcvička s hůlkami: Rozdáme každému dítěti jídelní hůlky. Pokud máme hůlky spojené, rozdělíme je na dvě. Nejprve si děti vezmou do ruky jednu hůlku a dělají, jako by s ní kreslili. Chvilku cvičíme správný úchop tužky. Potom hůlky speciálně upravíme – mezi konce, které držíme v ruce, dáme složený papír a spolu s hůlkami ovážeme gumičkou. Takto upravené hůlky vytváří „pinzetu“ a drží přirozeně trochu od sebe. Stačí hůlky stlačit k sobě a nabírat různé předměty. V začátcích je nejsnazší nabírat měkké předměty, např. nastříhaná houbička, později přidáme i tvrdé předměty, např. těstoviny, kostky lega. Předškolní děti můžeme zkusit naučit správnému držení hůlek (viz „Rozšiřující zdroje a literatura“).
2. Příprava jarních závitků: Předem si nakrájíme potřebné ingredience na tenké proužky (zelenina, párky, vaječné omelety), rýži a nudle uvaříme. Vše rozdělíme do misek, které spolu s talířky s vodou a rýžovými papíry umístíme na stoly, kde budou děti vyrábět jarní závitky. Každé dítě dostane svůj talířek a rýžový papír. Ukážeme dětem, jak papír namočit ve vodě a jak si na něj naskládat náplň. Závitky pak spo-

Poznámky:.....

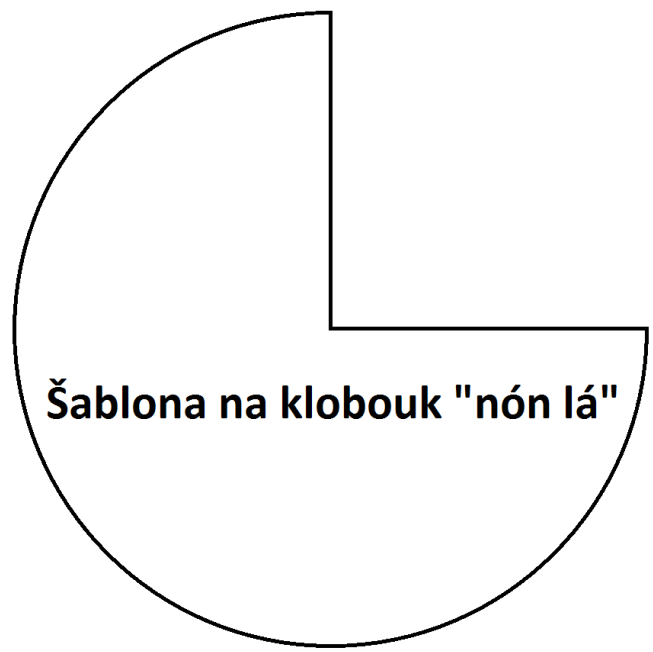
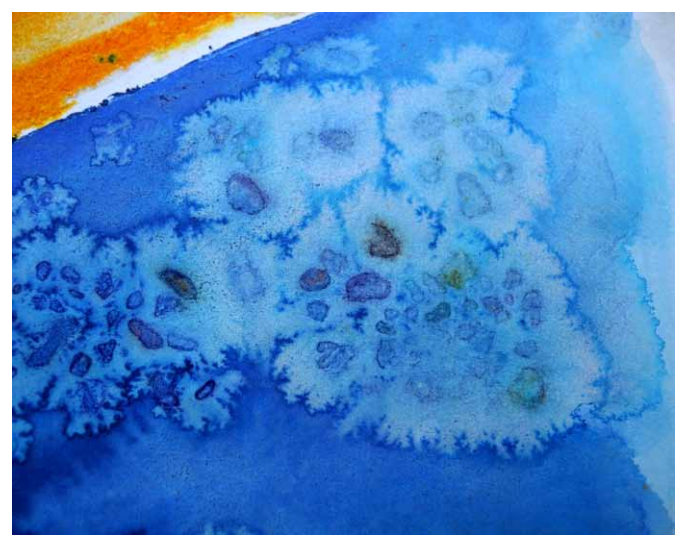
Výtvarná aktivita: Výroba klobouku „nón lá“

Časová náročnost
40 minut

Pomůcky
Papíry formátu A2 (na práci se solí je vhodný akvarelový papír nebo papír s gramáží 220 g, při použití jiného papíru doporučujeme předem vyzkoušet „efekt soli“ v barvě), šablona klobouku nón lá, nůžky, lepidla, sešívačka, textilní guma/stuha, anilinové barvy, štětce, voda, rozprašovač, hrubozrnná sůl.

Motivace
„Pamatujete si děti, co dělá Banův tatínek? Pracuje na poli, kde pěstuje rýži. Rýže se ve Vietnamu jí skoro každý den jako příloha k různým jídlům. Však jsme ji také ochutnali v jarních závitcích.“
„Práce na poli není jednoduchá, o pole je potřeba se každý den starat. Pomáháte někdy rodičům nebo prarodičům na zahrádce? S čím, jaké činnosti na zahrádce děláte? Jaké oblečení máte na sobě, když jdete na zahrádku? Co když venku svítí sluníčko? Co si nesmíte zapomenout vzít? A co když prší? Co si oblékáte?“

Popis aktivity
Zkusíme si s dětmi představit, jaké oblečení si vezmou, když jdou na zahrádku v různém počasí. Pak si představíme Banova tatínka, který každý den nosí na pole s sebou klobouk z rákosy, tzv. nón lá. Je dobré si jeden nón lá připravit předem a ukázat dětem, jak vypadá na hlavě a na co se používá.
Pak si podle šablony vyrobíme klobouky s dětmi. Mladším dětem dáme již vystřížený klobouk, starší děti necháme klobouk ze šablony vystříhnout. Klobouky nejprve navlhčíme rozprašovačem, pak do mokrého podkladu malujeme anilinovými barvami a hned posypeme solí, která v barvě vytvoří zajímavý efekt. Po zaschnutí klobouky slepíme lepidlem do kónického tvaru. Na klobouk sešívačkou přidáme oděvní gumu nebo 2 stuhy na zavázání pod bradou.
Na „posolení“ anilinových barev je vhodná sůl s velkými krystaly, doporučujeme koupit hrubozrnnou mořskou sůl, která je k sehnání ve většině supermarketů nebo zdravých výživách.

Autorky obrázků: Mgr. Helena Nováčková, 2014; Bc. Veronika Ambrozyová, 2014.

Propojení s tématem
Originální klobouk nón lá se vyrábí ze slámy, na vnitřní vyztužení se používají pevná rostlinná vlákna. Využívá se nejen jako ochrana proti slunci a dešti při pracích na poli, ale i k dalším každodenním činnostem: nošení věcí, vějíř, lopatka na rýži, nádoba na vodu, mísa na jídlo... Nón lá se používá také k dekoraci a bývá módním doplňkem tradičního dámského vietnamského oblečení. Takové klobouky bývají ozdobeny různými malovanými vzory nebo dokonce vyšíványi verši.

Poznámky:.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

lostí typických pro daný kmen. Mnohé indiánské kmeny jsou zároveň málo početné (desítky-stovky jedinců), tradice umírají společně s nejstaršími členy kmenů. V některých komunitách se však snaží skloubit modernizaci a uchování aspoň některých tradic – zejména tanců, oděvů a řemesel. Indiánské kmeny jsou velmi spjaty s přírodou, centrem jejich tradičních náboženství bývá život v souladu jak s přírodou – matkou Zemí, tak se sebou navzájem.

Použitá literatura a zdroje obrázků

POSPÍŠILOVÁ, Lenka. *Housle, basa, trumpeta, pojedeme do světa: Amerika, Austrálie*. Praha: Lenka Pospíšilová - Hrajeto, 2012. ISMN 979-0-9004026-1-5.

Indigenous Peoples in Brazil. INSTITUTO SOCIOAMBIENTAL [online]. 2014 [cit. 2014-12-19]. Dostupné z: <http://pib.socioambiental.org/en>

Hra: (Ne)bezpečná skládka

Časová náročnost

20 minut

Pomůcky

Různé druhy odpadu, se kterými se děti běžně setkají (balíček od bonbonů, plastová lahev, skleněná lahev, zmuchlaný papír, krabička od nápoje...), padák.

Motivace

„Co dělá Eduardo po škole? Kam někdy chodí pomáhat tatínkovi?“

„Jak vypadá taková skládka a co se tam vozí? Z čeho je odpad? Co na skládce dělá Eduardův tatínek?“

„Je práce na skládce bezpečná? Líbí se nám skládky?“

Popis hry / pravidla

Povídáme si s dětmi o tom, co dělají, když přijdou domů ze školky, a srovnáme jejich odpoledne s tím Eduardovým.

Zahrajeme si hru na skládku. Představíme si, že jdeme pomoci Eduardovi sbírat odpadky. Eduardo tam často chodí bos a my si teď vyzkoušíme, jestli poznáme jednotlivé odpadky podle hmatu, používat ale budeme svoje nohy. Pod kraj padáku schováme dokola odpadky a necháme děti, aby si jeden po druhém zkusily ohmatat a poznat některé odpadky. Doporučujeme ohmatávat bosky, aby byl pocit intenzivnější.

Po hmatce si řekneme, jaké odpadky byly pod padákem schovány. Pokud s dětmi třídíme, můžeme odpadky rovnou také roztřídit. Navážeme povídáním o skládce – co se tam vozí, jak taková skládka vypadá, kde ji najdeme. Pak to srovnáme se situací, ve které je tatínek od Eduarda (viz níže). Ukážeme si ob-

rázek skládky a zeptáme se dětí, jestli se jim skládka líbí, co si o ní myslí. Měli bychom dětem říct, že skládkování odpadků není dobré řešení, lidé po celém světě nevědí, co s tak velkým množstvím odpadu dělat.

Propojení s tématem

Skládka odpadu slouží k uložení komunálního odpadu, tento odpad se již dále netřídí ani nijak nezpracovává. Skládkování je jen jedna z možností, jak nakládat s odpadem, zatím však celosvětově nejrozšířenější. V České republice jsou skládky řízeně zakládány na pečlivě vybraných místech tak, aby uložený odpad působil co nejméně dalších starostí (zápach, prosakování nebezpečných látek, apod.). Odpadové hospodářství se u nás řídí platnou legislativou, čemé skládky nejsou povoleny. Každá skládka musí být řádně ošetřena, tzn. zabezpečena proti prosakování do půdy a spodní vody, musí být zajištěno odvětrávání plynů vznikajících tlením organických zbytků (kdyby se tak nedělo, skládka by mohla dokonce vybuchnout), musí se pravidelně kontrolovat. Jelikož se některé druhy odpadu rozkládají i stovky až tisíce let, musíme počítat s tím, že skládky dnes založené zde budou i mnoho generací po nás.

V Brazílii se s odpadem nakládá podobně jako u nás – většina putuje na skládky, malá část odpadu se recykluje. Od roku 2010 má Brazílie poměrně propracovanou strategii nakládání s odpady, jejím cílem bylo uzavřít všechny nekontrolované skládky do roku 2014. To se nepovedlo, avšak Brazílie je na dobré cestě. Na skládkách často potkáme tzv. „wastepickers“ (sběrače odpadu), kteří procházejí skládky a ručně z nich vybírají recyklovatelný odpadový materiál. Ten pak dále prodávají. Tato práce je v Brazílii uznaná jako legální, sběrači se sdružují do družstev, organizují se a vytváří vlastní místní systémy nakládání s odpadem. Největší a nejnámější skládkou na světě je Jardim Gramacho nedaleko Ria de Janeiro. Každý den na ni hledalo odpad až 5 000 lidí. V roce 2012 byla skládka definitivně uzavřena a zahrnuta půdou, přesto zůstává velmi nebezpečným místem. Skládka totiž nemá žádné zajištění proti pronikání nebezpečných látek do okolí. Nebezpečná byla také práce přímo na skládce, kde se kromě rozkládajících zbytků nachází spousta toxického odpadu.

Použitá literatura

Brazil Closes Symbol of Environmental Degradation, Ahead of Rio+20. *Terraviva Rio +20* [online]. 2012 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.ips.org/TV/rio20/brazil-closes-symbol-of-environmental-degradation-ahead-of-rio20/>

Poznámky:.....

Pokus: Kam mizí odpad?

Časová náročnost

30 minut, výsledky pokusu – 2 týdny a více.

Pomůcky

Různé druhy odpadu (bioodpad, plast, papír, sklo).

1. varianta: plastové nádoby
2. varianta: 4 květináče, hlína, špejle s nápisy pro označení
3. varianta: lopata, rýč, tyčky s nápisy pro označení

Motivace

„Co se stane s odpadem na skládce? Zmizí? Zahrabou jej pod zem? Co pak s takovými horami odpadu? Zmenší se někdy?“

„Lidé vyhazují spoustu odpadků, až příliš mnoho, hrozí, že budeme odpadem zavaleni. Co dalšího bychom mohli s odpadem dělat, aby nás brzy nezavalil?“

Popis aktivity

Povídáme si s dětmi o tom, co se s odpadem na skládce děje – kam (ne)mizí. Následuje praktický pokus, kdy s dětmi pozorujeme, jak se rozložily různé druhy odpadu.

Odpadky je vhodné zahrabat do hlíny zhruba 2 týdny před prováděním této aktivity.

Varianty pokusu:

1. Odpadky necháme položené v misce někde v místnosti a postupně pozorujeme degradaci (která probíhá pouze u bioodpadu).
2. Odpadky zahrabeme do hlíny do květináčů, po 2 týdnech se podíváme, který odpad se již rozložil/rozkládá.
3. Odpadky zakopeme na pozemku školky zhruba do hloubky 20-30 cm. Po 2 týdnech se podíváme, jak to s odpadky vypadá. Odpadky necháme v zemi a sondu můžeme zopakovat znovu, např. za měsíc.

Následně porovnáváme, jak se odpad rozložil, které druhy odpadu úplně zmizely a které se naopak nerozložily vůbec.

Na pokus navážeme povídáním o tom, co dělá na skládce Eduardův tatínek (vybírání/třídí druhy odpadu, který pak dále prodává na recyklaci). Dětem pak na příkladu tvorby oblečení z plastových lahví vysvětlíme pojem recyklace. Co dále kromě skládkování a recyklace můžeme s odpadem dělat? Můžeme jej přímo znovu využít a vyrobit z něj sami něco jiného – ozdoby, módní doplňky, hračky, apod. (viz následující aktivita). Nebo si také můžeme dát pozor na to, kolik odpadu vytváříme, co jíme a jaké po nás zůstávají zbytky. Jak to jde udělat? Podíváme se na různé výrobky a rozdělíme je podle toho, kolik se z nich vytvoří odpadu. Do kontrastu dáme např. balíček od zabalovaných bonbónů a balíček od nebalených bonbónů, pet-lahev a sklenici kohoutkové vody, velké balení bagetek balených po jedné a bagetky zabalené dohromady v papírovém sáčku, apod.

Úkol pro účastníky

Zamyslete se nad odpadovým hospodářstvím ve své školce, udělejte jednoduchou analýzu a zkuste najít oblasti, kde byste zacházení s odpadem mohli vylepšit.

Návodné otázky k analýze:

- Třídíme odpad? Jaké druhy? Můžeme třídít více? Co k tomu potřebuji?
- Máme odpad, který by šel lépe využít než vyhodit? Jak? Hodí se nám na výtvarnou činnost? Co k tomu ještě potřebuji vědět? Kde najdu potřebné informace?
- Kolik produkujeme odpadu? Lze omezit produkci nějakého odpadu např. používáním věcí z trvanlivého materiálu? Kde můžeme snížit produkci odpadu?

Vysvětlení

Jak dlouho trvá odpadu, než se úplně rozloží? Odpovědi se různí podle typu daného odpadu. Nejrychleji se rozkládá organický odpad, nejdéle to pak trvá sklu nebo polystyrenu, u kterých se neví, jestli se vůbec někdy rozloží. Avšak ani organický odpad se nerozkládá vždy rychle, závisí to na vnějších podmínkách. Nejlépe se organický odpad rozkládá v teple, vlhku a za přítomnosti kyslíku. Při rozkladu organického odpadu vznikají různé plyny, proto odpadky zapáchají.

Doba rozkladu vybraných typů odpadu:

ohryzek od jablka	týden až 20 dní	sáček od bonbónů	20 – 30 let
slupka od banánu	3-6 měsíců	PET-lahev	50-80 let
pokreslený papír	4-5 měsíců	jednorázová plenka	250 let
slupka od pomeranče	6 měsíců – 1,5 roku	skleněná lahev	odhaduje se 3000 let
plechovka	5-15 let	polystyren	pravděpodobně nikdy

Měli byste vědět

Vzniklého neorganického odpadu se velmi špatně zbavujeme. Lidstvo v podstatě neví, co s odpadem dělat. Existuje zásada 3R, z angl. Reduce (sniž), Reuse (použij znovu), Recycle (recykluj). Tato zásada udává hierarchii v tom, jak přistupovat k dopadům. Jako nejlepší řešení odpadové otázky je slovo „reduce“, znamená, sniž svou produkci odpadu. Přemýšlejte nad tím, jak produkovat co nejméně odpadu. Dále následuje „reuse“, použij znovu, to nás nabádá k tvořivosti a opětovnému

Poznámky:.....

Autorka obrázků: Bc. Veronika Ambrozyová, 2014.

Dále si s dětmi můžeme povídat, jaké další věci by se daly takto z odpadu vytvořit, nebo zda používají doma věci/hračky vyrobené z odpadu.

Na závěr aktivity uděláme s dětmi přehlídku vytvořených hraček a zahrajeme si na odpadový orchestr s kastaněťmi a dalšími nástroji. Dětský orchestr můžeme dirigovat a určovat, kdo hraje nahlas, kdo potichu, kdo vůbec... Na závěr si znovu zazpíváme píseň „Mou matkou je Země“ a využijeme i výrobných nástrojů. Na tuto část programu můžeme pozvat také děti z vedlejšího oddělení a pochlubit se jim, co jsme s Eduardem zažili.

Propojení s tématem

Při této aktivitě se rozvíjí jemná motorika a tvořivé myšlení dětí. Dále se děti učí trpělivosti a zásadám zacházení se základními výtvarnými potřebami.

V mnoha zemích světa rodiče i děti vyrábí své vlastní hračky. Odedávna k tomuto účelu sloužily přírodní materiály jako je dřevo, sláma, přírodní vlákna, kameny apod. V dnešní době, kdy je svět na mnoha místech zavalen na první pohled nepotřebným odpadem, se právě odpad stává základní výrobní surovinou takových hraček. Velmi častou zábavou dětí snad po celém světě je hra s pneumatikou nebo kulatým kovovým ráfem, který před sebou děti pohání klackem. Cílem hry je dojet co nejdál.

Uzavření

Časová náročnost

40-60 minut

Pomůcky

Fotografie dětí-průvodců, mapa světa, velké papíry, výtvarné potřeby dle zvolené techniky, fotky z aktivit nebo z metodiky, ilustrační obrázky, vhodný odpadový materiál.

Motivace

„Ban/Serafina/Eduardo se s námi už musí rozloučit a vrátit se zpět domů. Ještě by je ale zajímalo, jak žijeme my, tady v České republice. Zahrajeme si teď děti na průvodce a provedeme naše kamarády po školce? Co našim kamarádům ve školce ukážeme? Do jakých místností je vezmeme na návštěvu?“

„Jako průvodci jste se děti osvědčili, tak teď se můžeme s Banem/Serafinou/Eduardem opravdu rozloučit. Jak se loučíme u nás v České republice?“

„Abychom si na společná dobrodružství uchovali vzpomínky, nakreslíme naše zážitky na velký plakát. Ten pak ukážeme také rodičům, aby věděli, jaké kamarády jsme tu měli na návštěvě a co všechno jsme zažili.“

Popis aktivity

Aktivita slouží k celkovému shrnutí témat, o kterých jsme si s dětmi povídali, a také k vytvoření výstupu, jež můžeme prezentovat rodičům.

Nejprve se děti stanou průvodci a provedou svého kamaráda ze země globálního Jihu po své školce, přitom si s nimi opakujeme informace, které jsme se dozvěděli. K návštěvě můžeme vybírat zejména ta místa, jichž se tematicky týkal daný programový blok. Pak se s dětmi-průvodci rozloučíme.

Na závěr programu s dětmi vytvoříme plakáty, které se budou týkat toho, co děti zažily. Na plakát můžeme nalepit fotku našeho průvodce a přidat obrys kontinentu. Dále plakát dotváří děti, formy a techniky mohou být různé. Pokud máme, můžeme na plakát přidat i fotky z programu.

Propojení s tématem

Reflexivní a shrnující aktivity jsou důležitou součástí programů globálního rozvojového vzdělávání, slouží k fixaci nově naučeného. Ke hmatatelným výstupům se navíc můžeme vracet i v budoucnu a navazovat na ně další aktivity.

Poznámky:.....

Poznámky:

A large area of horizontal dotted lines for writing notes, starting from the 'Poznámky:' label and extending to the bottom of the page.

Metodika vznikla v rámci projektu Svět v pohybu CZ.1.07/1.3.00/48.0121.
Tento projekt je financován z ESF prostřednictvím OPVK a ze státního rozpočtu ČR.

Autorsky zpracovali: Bc. Veronika Ambrozyová

Manažer projektu: Mgr. Sylva Štefanišínová

Jazyková korektura: Ing. Jarmila Hanáková

Odborná korektura: Mgr. Helena Nováčková

Fotografie: Mgr. Helena Nováčková, Mgr. Lenka Mařincová, Bc. Veronika Ambrozyová

Ilustrace: MgA. Radka Křižanová, Repronis s.r.o., Ostrava, Bc. Barbora Hekerová

Layout a grafická úprava: Repronis s.r.o., Ostrava

